Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan julkinen kuuleminen 15.11.2024 kansalaisaloitteesta: Turkistarhaus historiaan – Oikeudenmukainen siirtymä turkistarhattomaan Suomeen (KAA 5/2024 vp)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunto turkistarhauksen aiheuttamasta riskistä ihmisen terveydelle

Maailman väestö altistuu matkustamisen, elintapojen ja myös elinkeinojen harjoittamisen takia uusille mikrobien aiheuttamille terveysuhkille. Tapoja ja käytäntöjä, joita aiemmin on pidetty turvallisina, on tarkasteltava uudestaan paitsi yksittäisen ihmisen tai kansallisesta näkökulmasta, myös maailmanlaajuiselta vaikuttavuudeltaan.

Vuosisadan aikana ihmiskuntaa on koetellut viisi pandemiaa, jotka ovat kokonaan tai osittain saaneet alkunsa eläimistä. Neljä pandemioista on ollut influenssa A viruksen aiheuttamia. Koronapandemian aiheuttaja SARS-CoV-2-virus on peräisin villieläimistä, ja pandemialla oli valtavat terveydelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset.

Vuonna 2023 korkeapatogeeninen H5N1 lintuinfluenssavirus levisi laajasti Suomen turkistarhoilla aiheuttaen tappavaa tautia eläimissä ja altistaen satoja ihmisiä työssään virukselle, jonka aiheuttaman taudin kuolleisuus ihmisillä on n. 50 % (WHO). Vaikka tartuntoja ei Suomessa todettu ihmisissä, osoitti taudinpurkaus turkistarhauksen muodostavan merkittävän terveysuhan yhteiskunnassamme. Turkistarhojen terveysturvallisuudelle muodostama riski on laajasti kansainvälisten ja kansallisten asiantuntijoiden tunnistama, ja tämän vuoksi tarhauksesta elinkeinona on luovuttu esimerkiksi Ruotsissa ja sitä on rajoitettu Tanskassa.

Tarhatut turkiseläimet ovat alttiita sekä lintujen ja sikojen influenssaviruksille että ihmisen kausi-influenssavirukselle ja luovat tarhattuina otolliset olosuhteet viruksen muuntumiselle. Erilaisilla influenssaviruksilla on kyky yhdistyä ja muodostaa uudentyyppisiä influenssaviruksia, jotka voivat mahdollisesti tarttua ihmiseen ja ihmisten välillä tehokkaasti. Tällöin uuden pandemian syntymisen riski on ilmeinen.

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut huhtikuussa 2024 voimaan tulleen asetuksen vaatimuksista tautisuojan ja bioturvallisuuden parantamiseksi turkistahoilla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on jo aiemmissa lausunnoissaan (viitteet) tuonut esiin huolensa turkistarhojen bioturvallisuuden ja työntekijöiden suojauksen puutteista. Ihmisten terveyttä turkistarhauksen yhteydessä on pyritty parantamaan työterveyslaitoksen ohjeistuksella ja viimekädessä tarjoamalla riskissä oleville H5-lintuinfluenssarokotetta. Rokotuksilla voidaan suojata työntekijöitä, mutta niillä ei voida kuitenkaan täysin estää uuden pandeemisen viruksen syntyä. Torjuntatoimien kohdistaminen kapea-alaisesti ja alan omin toimin ei THL:n arvion mukaan riitä tautiriskin hallitsemiseksi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos arvioi, että turkistarhauksen jatko nykymuodossaan muodostaa jatkuvan riskin koronapandemiaakin vakavamman pandemian syntymiselle. Jotta turkistarhaus voisi jatkua, tulisi edellyttää, että turkistarhauksessa bioturvallisuus- ja tartuntariskejä ehkäisevät hygieniatoimet nostettaisiin valvotusti vähintään elintarviketuotannon tasolle.

Mikäli toimenpiteiden toteuttaminen on täysimääräisesti ja ilman monivuotista viivettä ja kustannuksiltaan suhteessa alan kokoon mahdotonta, THL arvioi, että turkistarhaus muodostaa pandemiauhan vuoksi liian suuren riskin ihmisten hengelle ja terveydelle sekä kansallisella että globaalitasolla, eikä toimintaa tulisi jatkaa. Asiaa tulisi edistää myös EU-tasolla.

Pääjohtaja Mika Salminen

Johtaja Otto Helve